

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Ерекше қажеттіліктері бар балаларға арналған дамыту ойыншықтары

ЖАРИЯЛАНДЫ
08.06.2023СІЛТЕМЕ
<https://bilimgger.kz/140064/>

Ерекше қажеттіліктері бар балаларға арналған дамыту ойыншықтары

/ Ата-аналарға арналған кеңес /

А.Т. Бурлибаева педагог-психолог

Көксу ауданы «Жұлдыз» бөбекжай – балабақшасы

Ойыншық-ерекше қажеттіліктері бар балалардағы ақауларды түзетуге және өтеуге арналған ұтымды құрал. Ойыншық баланың жеке басының жалпы қалыптасуына белсенді түрде ықпал етіп қана қоймайды, сонымен қатар ондағы белгілі бір психикалық процестердің қалыптасуына, олардың қайта құрылуына және даму бұзылыстарын түзетуге ықпал етеді.

Ойын үдерісінде баладағы қысылғандық, ұяңдық сезімі кетеді, ықылас пайда болады. Мысалы, қуыршақ «Қыз, аналар» ойыны, сондай-ақ терапевтік әсері бар, әлеуметті анықтайды және балалардың ішкі әлемін ашады. Ойын процестерінде бала өз үйінің жағдайына сәйкес жағдайды модельдейді. Яғни, бала отбасындағы ойынға бейімдеп, көргенің, естіген сөздерді, ситуациялық жағдайларды қайталайды.

Ерекше қажеттіліктері бар балаларға арналған ойыншықтар: олар ерекше болуы керек пе?

«Ерекше қажеттіліктері бар балаларға арналған ойыншықтар мен ойындар» туралы ойлағанда, сіз қымбат гаджеттер мен арнайы тапсырыс бойынша жасалған жабдықты елестете аласыз. Сіз, әрине, сатылымда бутиктік мамандандырылған компаниялар ұсынатын осындай қымбат заттарды таба аласыз. Бірақ шындық мынада, ата-аналарға «ерекше қажеттіліктер» деп белгіленген өнімдерді сатып алудың қажеті жоқ. Кез келген балалар әлемі дұрыс ойыншықтардың жақсы таңдауын қамтамасыз ете алады және үйде көп нәрсе бар. Бұл күрделі мамандандырылған өнімдер сияқты тиімді және көңілді. Барлығына арналған текшелер. Логикалық текшелер (5 текше жиынтығы). Б.Н.Никитиннің әдістемесі бойынша білім беру ойындар сериясы.

Ойыншықтар мен ойындарды ерекше ететін не?

Ерекше қажеттіліктері бар балаларға арналған ойыншықтардың көпшілігін «ерекше» ететін жалғыз нәрсе-бұл зат белгі және ойыншықтардың дамуында қандай да бір ерекшеліктері бар балаға сатып алынуы. Бірақ ерекше қажеттіліктері бар балаларға арналған ең жақсы ойыншықтар мен ойындардың кейбір ортақ тұстары бар: олар сенсорлық немесе физикалық, моторлық мәселесі бар балалар үшін қауіпсіз және тартымды (сабын көпіршіктері жақсы таңдау; күрделі өзара әрекеттесуді қажет ететін компьютерлік ойын — нашар таңдау) олар назар аударудың, тілді қолданудың және физикалық үйлестірудің салыстырмалы түрде төмен деңгейлерін қажет етеді (Монополия ойыны жақсы таңдау болмайды) олар әртүрлі тәсілдермен, бірнеше серіктестермен немесе серіктестерсіз пайдалануға немесе ойнауға жеткілікті, икемді (Лего текшелері-бұлардың тамаша мысалдары). Осы талаптарға сәйкес келетін кез-келген қарапайым ойыншықты «ерекше» деп санауға болады.

Ойыншықтар мен ойындарды терапиялық ететін не?

Ойыншықтар мен ойындардың сенсорлық, әлеуметтік, лингвистикалық, когнитивті немесе зейін проблемалары бар балаларға терапиялық ете алатын екі элемент бар.

Бұл элементтер өте қарапайым:

Сенсорлық дамуды қолдау үшін ойын немесе ойыншық тартымды және көңілді (немесе жағымды және тыныштандыратын) болуы керек. Қысқаша айтқанда, егер сіз балаңызбен ойнасаңыз және онымен шынымен айналыссаңыз, сіздің балаңыз сіз қолданатын ойын немесе ойыншықты ұнатса, сіз оған терапевтік тәжірибе бересіз.

Жаңа ойыншық сатып алмас бұрын, сіздің мақсатыңыз баланы өзіне ұнайтын нәрсеге баулу екенін ұмытпаңыз. Егер ойыншық немесе ойын тым күрделі болса (немесе, керісінше, тым қарапайым), ол сәйкес келмеуі мүмкін, өйткені ол оны баурап алмайды.

Ерекше қажеттіліктері бар балалар әдеттегі құрдастарына қарағанда басқа қарқынмен дамиды. Сізге амбицияңызды жұтып, балаға ойыншық немесе ойын тәжірибесін беру қажет болуы мүмкін, тіпті қорапта жазылған жас сәйкес келмесе де. Арнайы «терапевтік» ойыншықтар, әдеттегі қарапайым ойыншықтардың қымбатырақ нұсқалары екенін әрқашан есте сақтаңыз.

Ең бастысы, ойыншықтардың қауіпсіздігін қадағалаңыз.

Ерекше қажеттіліктері бар балаларға арналған ең жақсы ойыншық пен ойындар.

1. Текшелер мен конструкторлар, Lego және басқалар: негізгі блоктар мен басқа бөлшектер керемет жан-жақты және сіздің балаңызбен бірге өсе алады. Ең бастысы, бұл негізгі ойыншықтар символдық ойын дағдыларын және

әлеуметтік ынтымақтастықты құруға өте ыңғайлы, әсіресе сіз балаңызбен ойнаған кезде.

2. Доптар: сенсорлық проблемалары бар балалар (сонымен қатар балалардың көпшілігі!) секіргенді ұнатады. Секіруге болатын тұтқалары бар доп-тамаша таңдау. Лақтыруға және айналдыруға болатын қарапайым жеңіл шарлар да жақсы.
3. Әткеншектер мен сырғанақтар: сіз өте қымбат «сенсорлық» әткеншектерді сатып ала аласыз, бірақ жергілікті ойыншықтар дүкеніндегі, арзан әткеншек де жаман емес, жақсы болар. Егер сіздің балаңыз дұрыс тепе-теңдікті сақтай алатынына сенімді болмасаңыз, белбеуі бар әткеншек сатып алыңыз. Шағын сырғанақты үйде қолдануға болады, қыста бұл жағымды бонус.
4. Су ойыншықтары: су мен сабынды пайдаланатын кез келген нәрсе ерекше қажеттіліктері бар бала үшін өте қызықты, интерактивті және тартымды болуы мүмкін. Сүңгуір қайықтарға дейін әртүрлі нұсқаларды қолданып көріңіз, суару ыдыстары мен диірмендер де пайдалы.
5. Көпіршіктер мен көбік: сабын көпіршіктері-ең жақсы ойыншықтардың бірі. Үрлеу моториканы жақсы басқаруды және біраз шыдамдылықты қажет етеді, бұл баланың дамуына өте жақсы әсер береді.
6. Егер бала тыныш болса және отырықшы өмір салтын ұнатса, басқатырғыштар — бұл тамаша таңдау. Оларды біріктіру қызықты, бала мұны әртүрлі бөлшектермен (қиындық деңгейлері) жалғыз жасай алады. Бұл күндері кез-келген кескіні бар суреттерді табу оңай.
7. «Сенсорлық» ойыншықтар: бұл ырылдаған немесе сықырлаған кез келген ойыншық болуы мүмкін. Бұл сондай-ақ ермексаз, ойын қамыры, саз, стресске қарсы заттар және т.б. болуы мүмкін. Олар басқа ойыншықтар сияқты интерактивті емес, бірақ олар балаға мазасыздықты жоюға көмектеседі.
8. Қарапайым үстел ойындары: шахмат, шашки мүмкін (немесе мүмкін емес!) баланың мүмкіндіктерінен тыс болу, бірақ классикалық балалар ойындарының сізге сәйкес келуіне жақсы мүмкіндік бар. Егер сіздің балаңыздың назары мен қызығушылығы болса, оны классикалық үстел ойындарын ойнауға үйретіп көріңіз: дойбы, қарапайым карта ойындары және басқа да көптеген ойындар. Олар қысқа және қарапайым, бірақ қадамдық әлеуметтік өзара әрекеттесуді және кейбір стратегиялық ойлауды қажет етеді.
9. Көркемдік құралдар: қарындаштар, бояулар, маркерлер кез-келген қабілет пен шеберлік деңгейіндегі балалар үшін сүйікті ойын-сауық бола алады. Бояу беттері көптеген балалар үшін тамаша таңдау болып табылады, өйткені олар жақтауларды орнатады және балаларға сүйікті кейіпкерлерін «жасауға» мүмкіндік береді. Балшық, ермексаз (жоғарыда айтылғандай) көркем және

емдік ойыншық болып табылады.

10. Үйлер мен туннельдер: үйлер, шатырлар және басқа да ыңғайлылықтар ерекше қажеттіліктері бар сәбилерге арналған тамаша ойыншықтар. Олар баланы қолдайды, рөлдік ойынды шығармашылықпен қызықты етеді (атананың көмегі балаға пайдалы болады).

11. Құм: бала құммен ойнау барысында ең терең эмоциялар, алаңдаушылық фобиядан босатылады, соның салдарынан уайымдары психикалық жарақатқа айналмайды. Құмдағы ойыншықпен ойындары балаларға жанжалды жағдайларды өз бетінше шешу, қиындықтарды бірлесіп жеңу тәжірибесін ұсынады, ұйымшылдыққа ықпал етеді, айналасындағыларды тыңдауға және оларды естуге үйретеді. Мұндай ойындар қоршаған ортаны тануға көмектеседі, алғашқы математикалық түсініктерді дамытады, қол мен көздің үйлесімді жұмысына үйретеді.

Отбасында ата-аналар баланың тәртібіне көңіл бөліп мәдениетке баулап өсіргенде, құрдастарымен интеллектуалды қарым-қатынас жағынан тенділік көрінеді, ол қатарын қуып жеткені.

Ойын – мектеп жасына дейінгі балалардың негізгі іс-әрекеті. Сұлтанмахмұт Торайғыров «Балалықтың қанына ойын азық» деп бекер айтпаған. Өйткені, ойын үстінде баланың бір затқа бейімділігі, мүмкіндігі және қызығушылығы айқын көрінеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Абдрахимова Ж.Ж Мектепке дейінгі ұйымдардағы балаларға арналған психологиялық жаттығулар және ойын түрлері. Әдістемелік құрал 2019 ж
2. А.В.Запарожец, Я.З.Неверович. Эмоциональное развитие дошкольника. Пособие для воспитателей. 1985 г
3. Куражева Н. Ю., Вараева Н. В. Психологические занятия с дошкольниками «Цветик-Семицветик». 2004 г.

4. Евдокимова С.Л., Цветкова Н.А. Мектеп жасына дейінгі балаларды отбасылық тәрбиелеу. 4-кітап 2014ж

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.